

Doktorandtidens tio faser

Lars Lagergren

Lars.Lagergren@mah.se

Enheten för idrottsvetenskap, Lärarutbildningen, Malmö högskola

Fas 1 *Nyhetens behag*

Kännetecknas av ett oväntat starkt skockbeteende och ett blygsamt men nyfiket uppträdande. De första grupperingarna bildas i takt med att nya frågetecken poppar upp och några gamla envisas med att hänga kvar. Det är en skör tid där doktoranden går med på allehanda slavgöra och där en slags initial rangordning inom gruppen etableras. De allra flesta ställer sig själva frågorna ”Hur kunde jag platsa i det här gänget?” och ”hur kom jag egentligen in?”. Frågan ”när ska de komma på mig?” kvarstår långt tid efter att denna fas avslutats.

Fas 2 *Beslutsvårdans tid*

Kännetecknas av lätt ångest efter kurstidens förvirring, som bestod av ungefär lika delar ”Aha, detta vill jag ge mig i kast med ordentligt” och ”Usch, vilken erbarmelig smörja”. Nu står doktoranden likt den nyfödda kalven på egna skakiga ben. Valet av avhandlingsämne överskuggar nu allt och en närmare relation till handledaren ska etableras. Skockens framtida funktion börjar skönjas. Somliga har redan nu sjunkit oroväckande djup ner i assistentträsket.

Fas 3 *Entusiasmens tid*

Kännetecknas av att doktoranden på ett furiöst sätt angriper sitt projekt. Gör ständigt nya upptäckter, bra som dåliga. Till exempel att någon nedrig skurk vid något obskyrt lärosäte i periferin redan snott och realiserat doktorandens banbrytande idé eller att allt det där materialet man förväntat sig finna helt enkelt inte finns. Inget av detta låter dock hindra doktorandens framfart.

Fas 4 *En stjärna föds*

Kännetecknas av att doktoranden, proppfull av nya teorier, nu vet att analysera det mesta, för att inte säga allt. Diskurser och allehanda kapital bollar runt med säker tunga och blaserat manér. Starka grupperingar utkristalliserar sig för och emot vad det än vara månne. Minsta detalj analyseras sönder och samman skoningslöst. Lärarkårens kompetens förefaller skrämmande bristfällig. Kontakterna med det omgivande forskarsamhället är ymniga, med konferenser, networking, workshops och allt vad det heter. Doktoranden har nu nått toppen, allt är kristallklart och självgodheten flödar. Somliga kommer också att börja figurera som experter eller knivskarpa debattörer i media inför andras avundsjuka ögon.

Fas 5 *Det börjar osa katt*

Kännetecknas av att mitt i denna ljuvliga tid gör sig illasinnade handledare påminna: doktoranden skulle ju skriva en avhandling också. För doktoranden framstår detta tjat som befängt eftersom allt ju redan är klappat och klart; det är snarast en formsak att få mästerverket på pränt. Det så kallade 60-poängsseminariet eller ”Tvåårskontrollen” stundar emellertid – projektet ska visa sig sjövärdigt och handledaren ska bli handledare på allvar och doktoranden ska bli doktorand på riktigt. Under denna process dunsar filosofie doktorn in spe hårt ner i

verkligheten. Allt var inte riktigt lika självklart längre och avhandlingsoket ger plötsligt skavsår.

Fas 6 *Förvirringens och ångestens tid*

Kännetecknas av att doktoranden befinner sig mitt i projektet. Det är dags att ångra alla uppdrag, artiklar och föreläsningar man lovat bort under storhetstiden. När ska egentligen avhandlingen skrivas och inte minst vad var det jag skulle skriva om? Alla de tjugusiga teoretiska slotten befinner sig inte tåla väder vidare bra. Det knakar och brakar betänkligt i fogarna. Dessutom vill ju inte teorin och det så mödosamt insamlade empiriska materialet längre foga sig samman på samma mirakulösa sätt som tidigare. Spett och släggor hjälper inte. Hundratals sidor kasseras och hundratals nya kommer till. De allra flesta av dessa sidor kommer vid en senare läsning framkalla en klart synlig rodnad på doktorandens kinder: hur tänkte jag egentligen? Doktorandskokken är nu skingrad i en skog av krav, där den enda vall-låt som kan kalla dem samman är den som lovar en möjlighet att dränka avhandlingsbekymren i ett grundligt alkoholrus.

Fas 7 *Slutseminariet*

Kännetecknas av att doktoranden till sin utesägliga förvåning finner att embryot till avhandling håller på att växa fram ur den nyss så kaotiska bråten.Handledarens funktion börjar klarna och förhållandet dem emellan är förhoppningsvis gott. Då släpps bomben i form av datum för slutseminariet. Det blir sista chansen att bestämma projektets kurs och det gäller att hitta den "rätta" opponenter. All självsäkerhet är nu som bortblåst och den förståndige doktoranden uppvisar en ödmjukhet av bibliska mått. Nu, om inte förr, måste öronen användas till annat än att lyssna på den egna rösten. En ack så smärtsam sensation!

Fas 8 *Isoleringens tid*

Kännetecknas av att slutseminariet har visat att korthuset mot alla odds uppfattas som hållbart om än med omfattande tillägg, avdrag, modifieringar, fördjupningar och inte minst en systematiseringsinsats av atletiska mått. Av de ca 200-300 sidor som behandlats återstår nära 30 goda nog för slutprodukten. Och Tiden, för Guds skull, Tiden! Hur ska jag hinna? Timmar blir till dagar, dagar till veckor och veckor till månader furioso. Det manus som nu växer fram kapitel för kapitel visar sig till stor del befriat från alla de epokgörande teoretiska utsvävningar som förut kännetecknade projektet. Nu finns varken tid eller plats för avancerade cirkelresonemang utan rent grovjobb. Varje kapitel finns snart i sju till tjugofyra versioner, vilket leder till att doktoranden vanligen är inne och rumsterar i fel fil, som i sin tur leder till ett avancerat klipp- och klistrande. Skräckhistorier om kraschade hårddiskar florerar nu flitigt vid kaffeborden. Rygg- och axelproblem på grund av allt sittande vid datorn dyker upp. Det sociala livet når nya katastrofala bottnar vars djup man tidigare inte ens kunna ana och familjen sätts på oändliga prov. Några vettiga samtal går inte att föra med doktoranden, då vederbörande antingen är apatiskt frånvarande eller babblar osammanhängande om saker som ingen vettig människa ens bryr en tanke. Aftonens kuddsamtal med den nu synnerligen hårt prövade äkta hälften kan i bästa fall beskrivas som parodiska. Det är därför tur att de utspinner sig med allt längre intervaller. Doktoranden är på det hela taget en ömklig figur, ett med sitt avhandlingsskrivande. Men vid ett givet tillfälle sitter allt på plats.Handledaren lägger upp fötterna på bordet och ser för första gången på år helt avspänd ut. Det kommer att gå vägen. En månad senare när doktoranden tror sig vara klar inträder korrekturläsningen och det evinnerliga petandet. Doktoranden som nu kan hela sitt manus utantill är totalt blind – alla de där stavnings-, syftnings- och tempusfelen som vederbörande skulle fixat förra månaden eller året innan är fortfarande kvar. Vissa stycken, vars relevans försvunnit år tidigare, visar sig också ha en fan-

tastisk förmåga att överleva. En första notering om strykning har i några fall daterats till första handledningstillfället, det vill säga en tid som syns så besynnerligt fjärran.

Fas 9 *Tomhetens tid*

Kännetecknas av att plötsligt är manuset efter åtskilliga turer klart och hos förlaget. Doktoranden sitter först vid sin dator och stirrar fånigt tomt framför sig. Sedan går vederbörande med spänstigt sprättande gång runt och stör alla i sin väg. Så mycket prat att ta igen. Men även detta är ett hastigt övergående skede i utvecklingen. Två monster tornar upp sig framför doktoranden: 1. Disputationen – alla skräckhistorier om kuggade respondenter landar tacksamt hos varje doktorand, och 2. Livet efter detta – vad ska jag bli när jag blir stor. Dessa två monster framkallar ständiga panikungar som, dessbättre beslutsamt trycks tillbaka, av den nu relativt rutinerade, för att inte säga luttrade, doktoranden.

Fas 10 *Disputationen*

Kännetecknas av en nervositet doktoranden inte trodde möjlig. Opponenten intar skepnaden av bödel, medan betygsnämnden ska fälla domen. Oftast är dock opponenten mycket skicklig eller lika nervös som respondenten och därmed snäll i överkant. Väl inför fullbordat faktum finns det många strategier, svar som ”jag hade det perspektivet under övervägande länge men valde att ta bort det” håller i alla väder. I efterhand minns den nybakade filosofie doktorn själva akten i ett töcken. En riktig antiklimax för de flesta antagligen. Målet är intet – vägen dit och festen efteråt är allt!

Kort efterord

Det epokgörande verket finns, åtminstone enligt LIBRIS, och livet går vidare.

Lars Lagergren (f. 1957) disputerade 1999 vid Tema Teknik och social förändring på avhandlingen *Svensk motorcykelkultur*, med Erling Bjurström som biträdande handledare. Lagergren har varit verksam vid Arbetslivsinstitutet i Norrköping samt Tema Q, och är sedan 2006 lektor i fritidsvetenskap vid Malmö högskola.